

HỆ THỐNG MÁY TÍNH

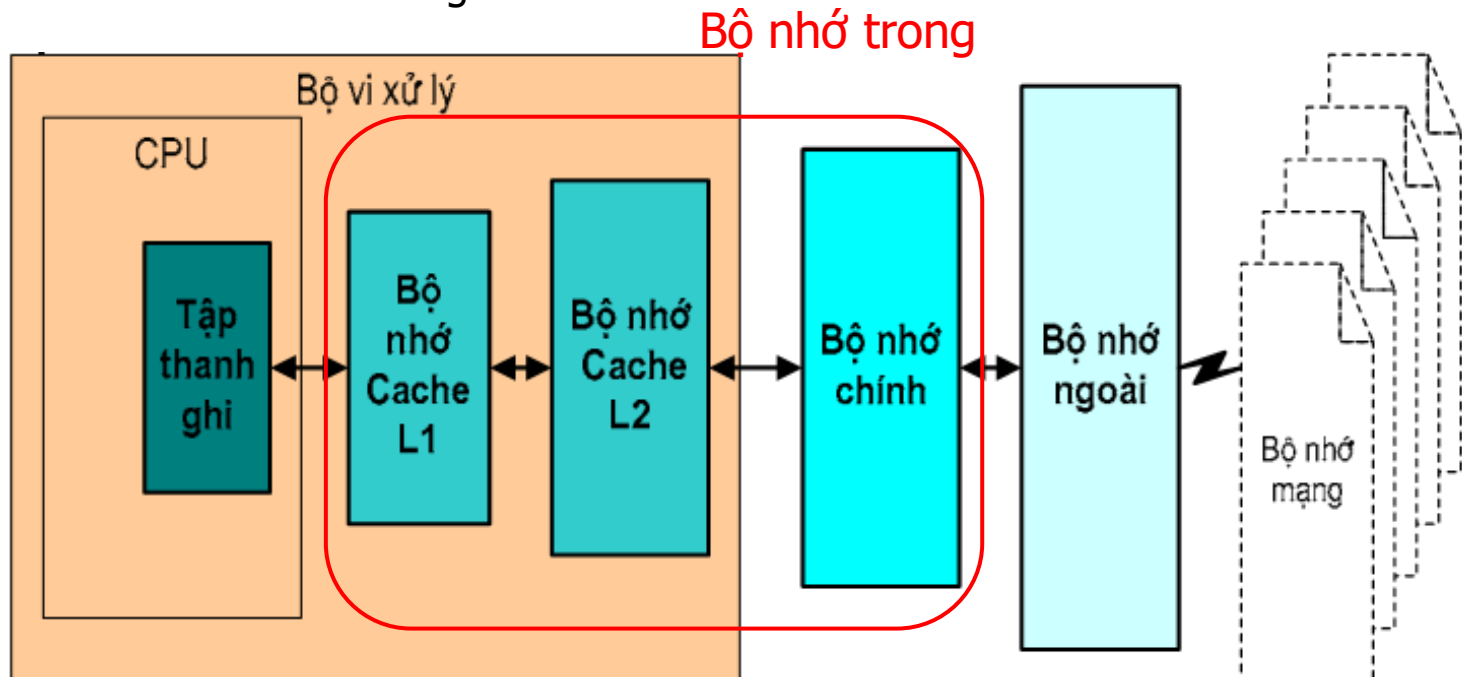
10 – Bộ nhớ

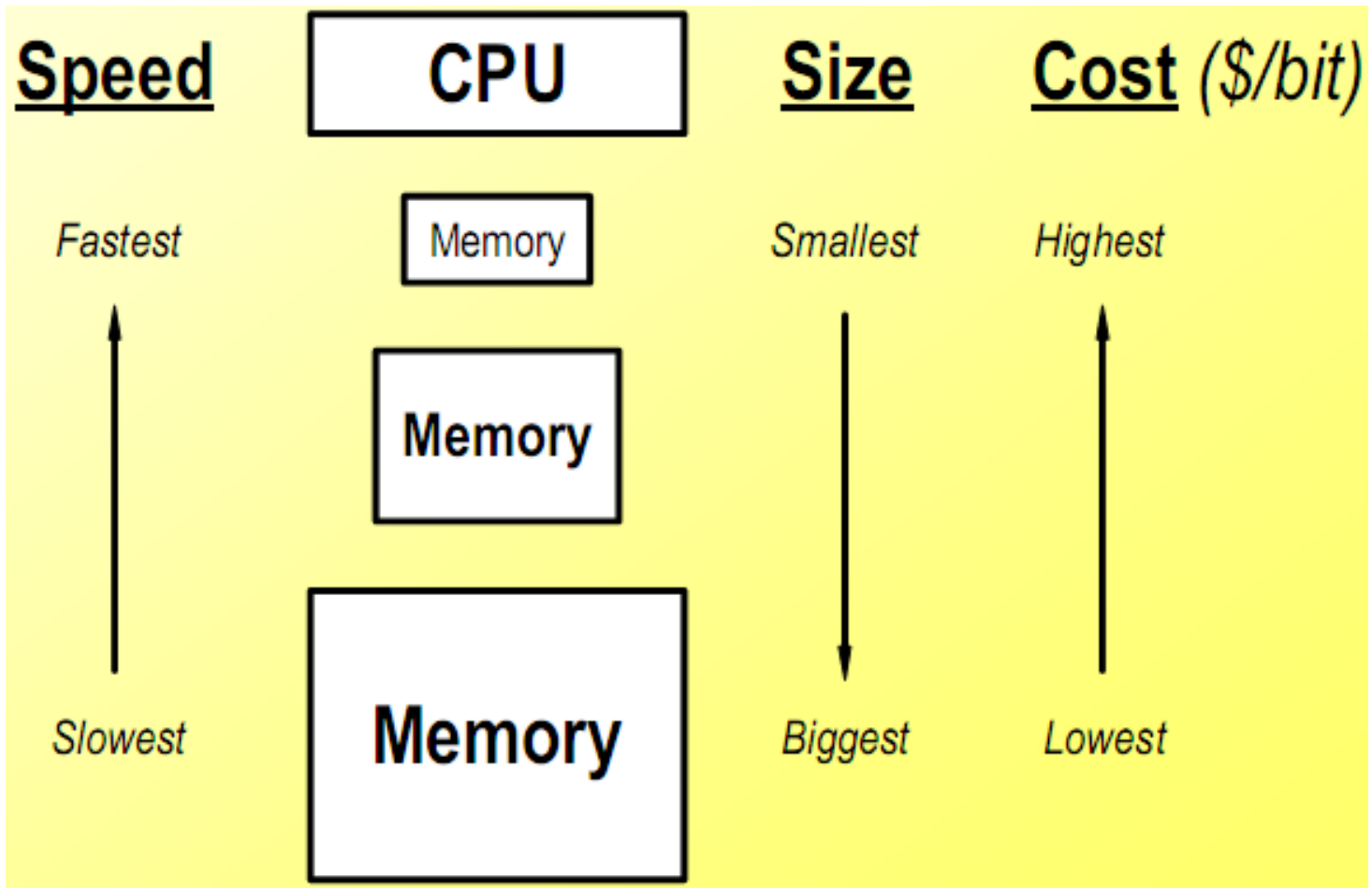

Tổng quan về bộ nhớ

3

- Từ trái sang phải:
  - Dung lượng tăng dần
  - Tốc độ giảm dần
  - Giá thành trên 1 bit giảm dần

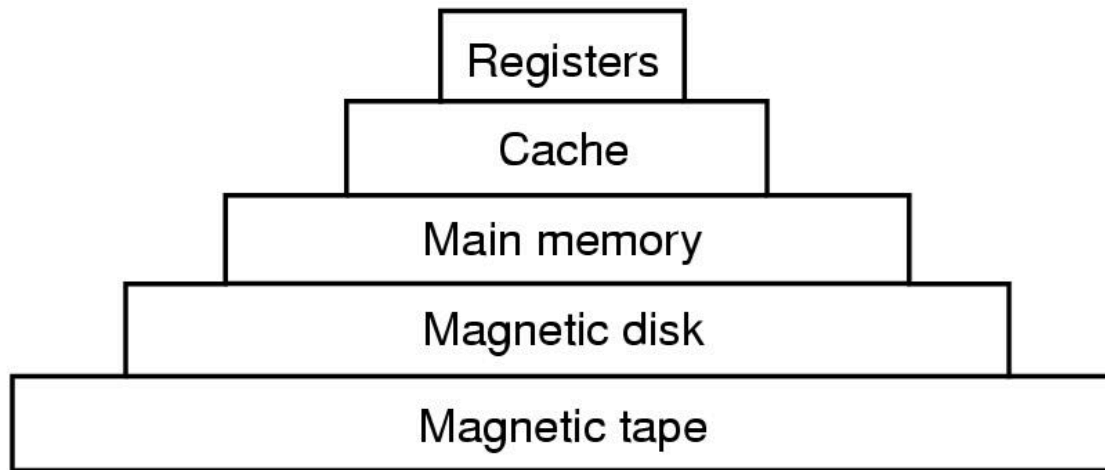

Ví dụ

5

Typical access time

1 nsec
2 nsec
10 nsec
10 msec
100 sec

Typical capacity

<1 KB
1 MB
64-512 MB
5-50 GB
20-100 GB

Phân loại

6

□ Phương pháp truy cập

- Tuần tự (băng từ)
- Trực tiếp (các loại đĩa)
- Ngẫu nhiên (bộ nhớ bán dẫn như RAM, ROM)
- Liên kết (cache)

□ Kiểu vật lý

- Bộ nhớ bán dẫn (cache, thanh ghi, RAM, ROM)
- Bộ nhớ từ (HDD, FDD)
- Bộ nhớ quang (CD-ROM, DVD)

Bộ nhớ ngoài

7

- Một số bộ nhớ ngoài thông dụng:
  - Băng từ (Magnetic tape)
  - Đĩa từ (Magnetic disk)
  - Đĩa quang (Optical disk)
  - Flash disk

Băng từ

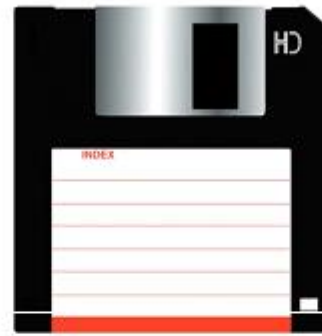
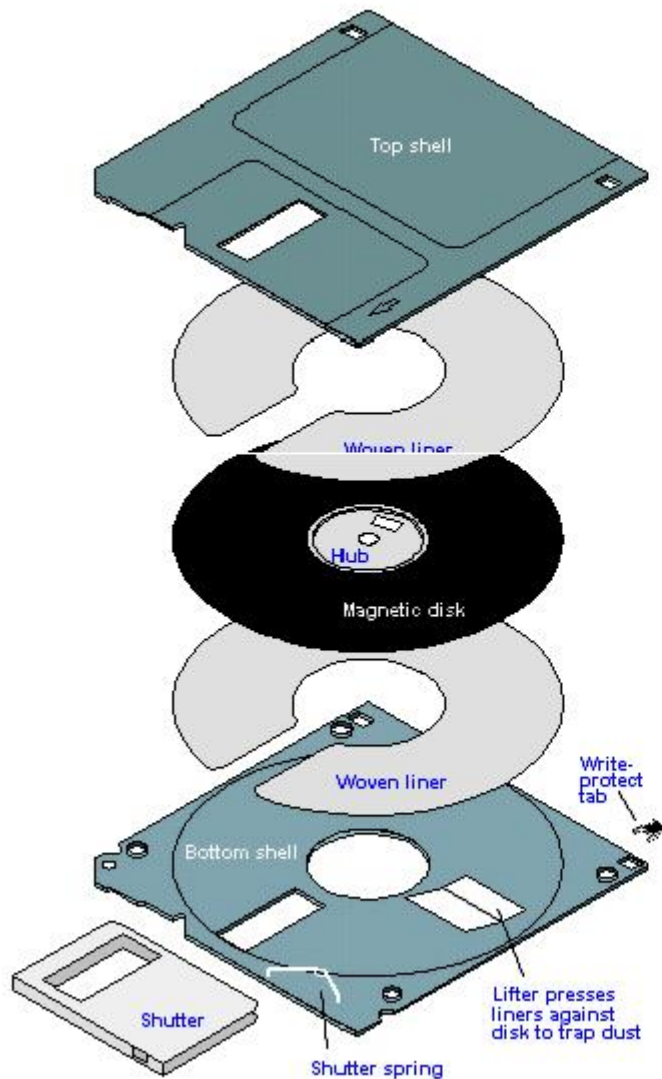
8

Đĩa từ: Đĩa mềm

9

3.5 inches, 1.44MB

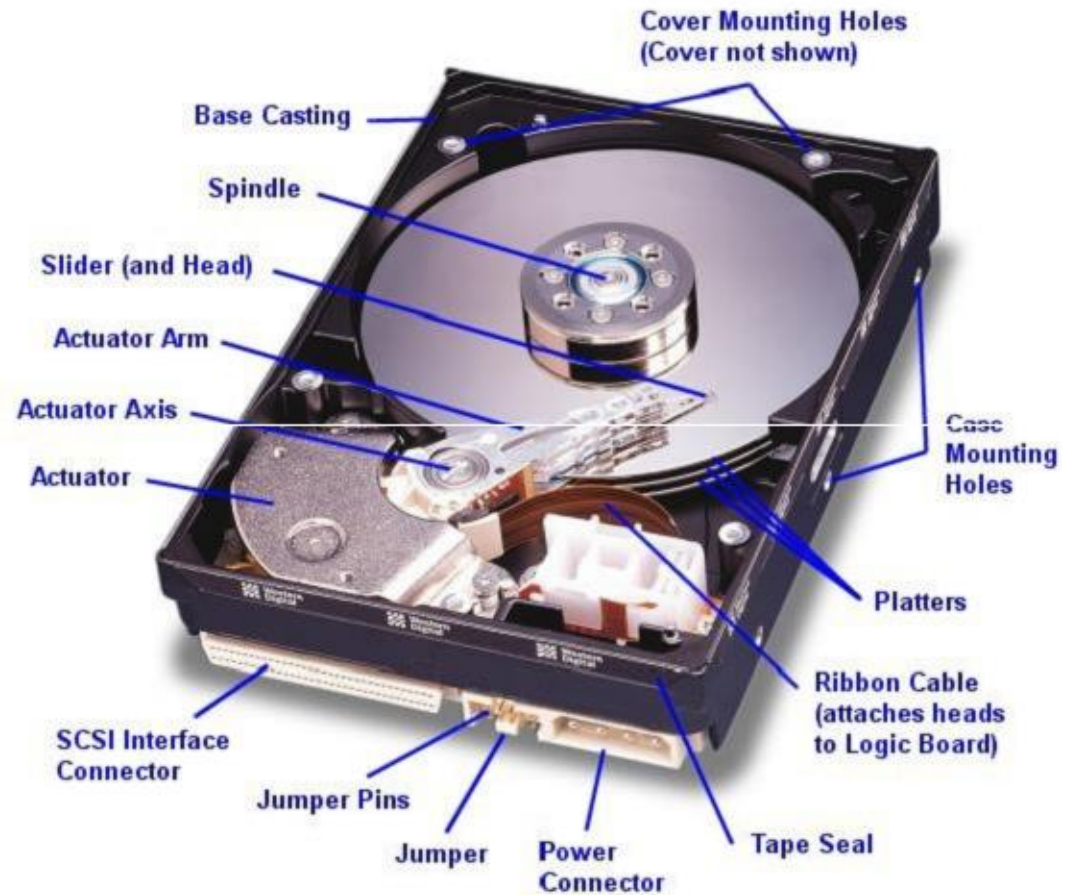

5.25 inches, 360KB

Đĩa từ: Đĩa cứng

10

Đĩa quang: CD

11

Type	Sectors	Data max size (MB)	Audio max size (MB)	Time (minute)
8 cm	94,500	193.536	222.264	21
650 MB	333,000	681.984	783.216	74
700 MB	360,000	737.28	846.72	80
800 MB	405,000	829.44	952.56	90
900 MB	445,500	912.384	1,047.82	99

52x / 32x / 52x : speed
for CD-R / CD-RW / CD

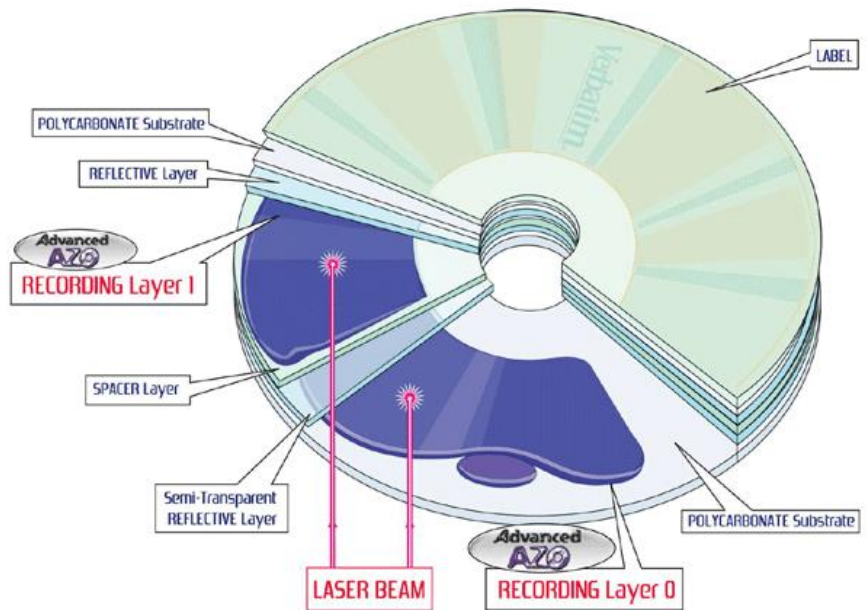

Transfer Speed	Megabytes/s	Megabits/s
1x	0.15	1.2
2x	0.3	2.4
4x	0.6	4.8
8x	1.2	9.6
10x	1.5	12
12x	1.8	14.4
20x	3	24
32x	4.8	38.4
36x	5.4	43.2
40x	6	48
48x	7.2	57.6
50x	7.5	60
52x	7.8	62.4

Đĩa quang: DVD

12

- Digital Video Disk: chỉ dùng trên ổ đĩa xem video
- Ghi 1 hoặc 2 mặt, mỗi mặt có 1 (single layer) hoặc 2 lớp (double layer)
- Thông dụng: 4.7 GB/lớp

	Single layer (GB)	Double layer (GB)
12 cm, single sided	4.7	8.5
12 cm, double sided	9.4	17.1
8 cm, single sided	1.4	2.6
8 cm, double sided	2.8	5.2

HD-DVD & Blue-ray Disc

13

HD DVD

	Single layer	Dual layer
12 cm, single sided	15 GB	30 GB
12 cm, double sided	30 GB	60 GB
8 cm, single sided	4.7 GB	9.4 GB
8 cm, double sided	9.4 GB	18.8 GB

BD

	Single layer	Dual layer
12 cm, single sided	25 GB	50 GB
8 cm, single sided	7.8 GB	15.6 GB

Flash disk

14

Memory card

15

Name	Acronym	Form factor
PC Card	PCMCIA	85.6 × 54 × 3.3 mm
CompactFlash I	CF-I	43 × 36 × 3.3 mm
CompactFlash II	CF-II	43 × 36 × 5.5 mm
SmartMedia	SM / SMC	45 × 37 × 0.76 mm
Memory Stick	MS	50.0 × 21.5 × 2.8 mm
Memory Stick Duo	MSD	31.0 × 20.0 × 1.6 mm
Memory Stick Micro M2	M2	15.0 × 12.5 × 1.2 mm
Multimedia Card	MMC	32 × 24 × 1.5 mm
Reduced Size Multimedia Card	RS-MMC	16 × 24 × 1.5 mm
MMCmicro Card	MMCmicro	12 × 14 × 1.1 mm
Secure Digital Card	SD	32 × 24 × 2.1 mm
miniSD Card	miniSD	21.5 × 20 × 1.4 mm
microSD Card	microSD	11 × 15 × 1 mm
xD-Picture Card	xD	20 × 25 × 1.7 mm
Intelligent Stick	iStick	24 × 18 × 2.8 mm
μ card	μcard	32 × 24 × 1 mm

Card reader

CompactFlash,
Memory Stick,
Secure Digital,
and xD

Hệ thống nhớ lưu trữ lớn: RAID

16

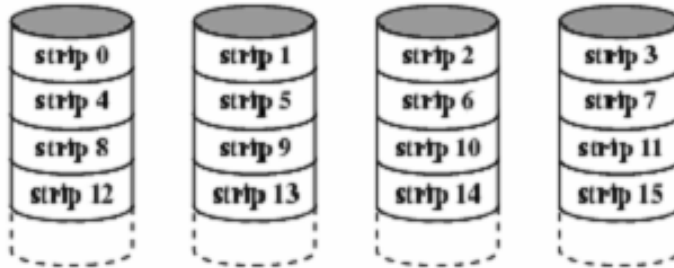
- ❑ Redundant Array of Inexpensive (Independent) Disks
- ❑ Tập các đĩa cứng vật lý được OS xem như 1 ổ logic duy nhất có **dung lượng lớn**
- ❑ Dữ liệu được lưu trữ phân tán trên các ổ đĩa vật lý → **truy cập song song (nhanh)**
- ❑ Có thể sử dụng dung lượng dư thừa để lưu trữ các thông tin kiểm tra chẵn lẻ, cho phép khôi phục lại thông tin khi đĩa bị hỏng → **an toàn thông tin**
- ❑ Có 7 loại phổ biến (RAID 0 – 6)

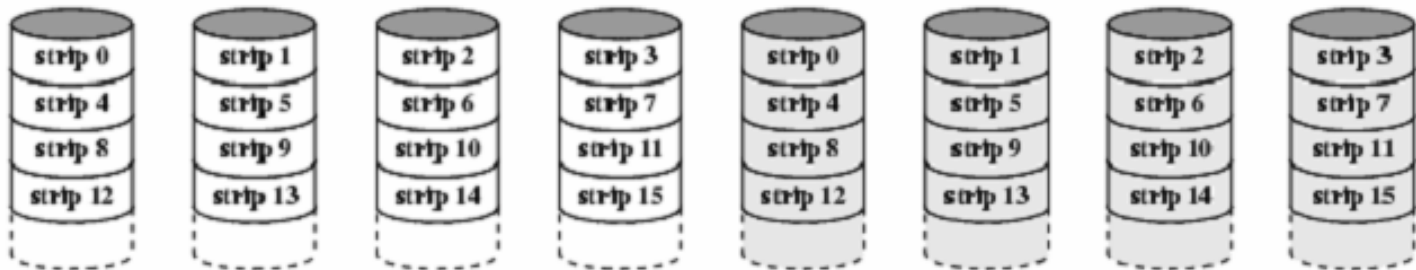

RAID 0, 1, 2

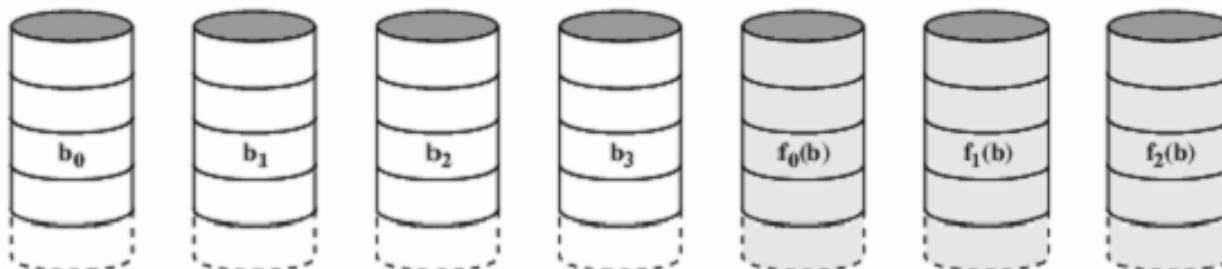
17

(a) RAID 0 (non-redundant)

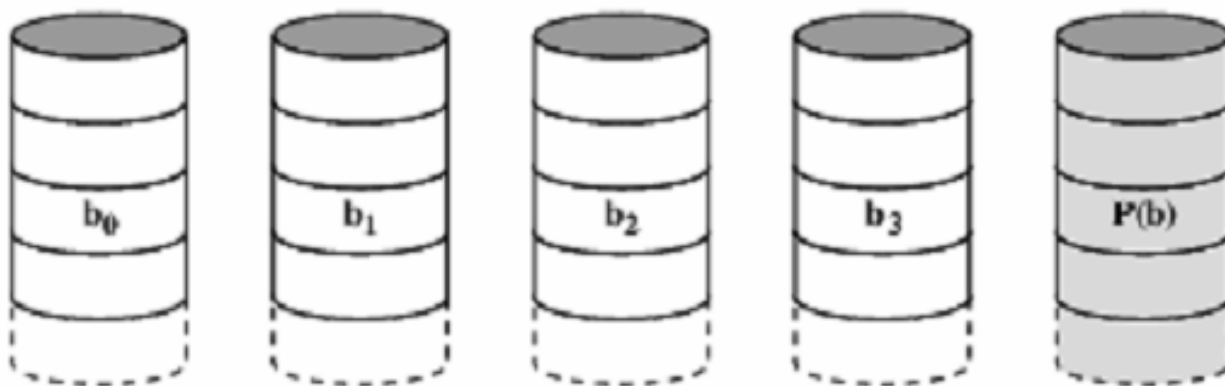
(b) RAID 1 (mirrored)

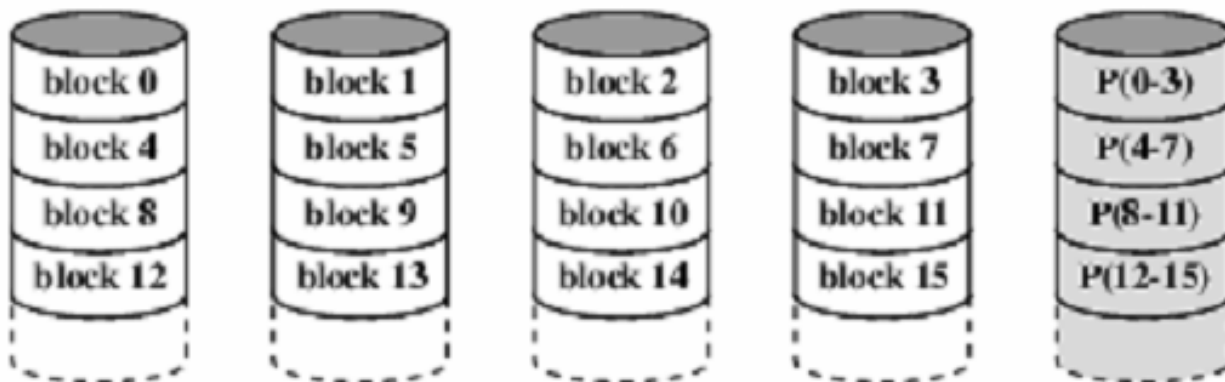
(c) RAID 2 (redundancy through Hamming code)

RAID 3, 4

18

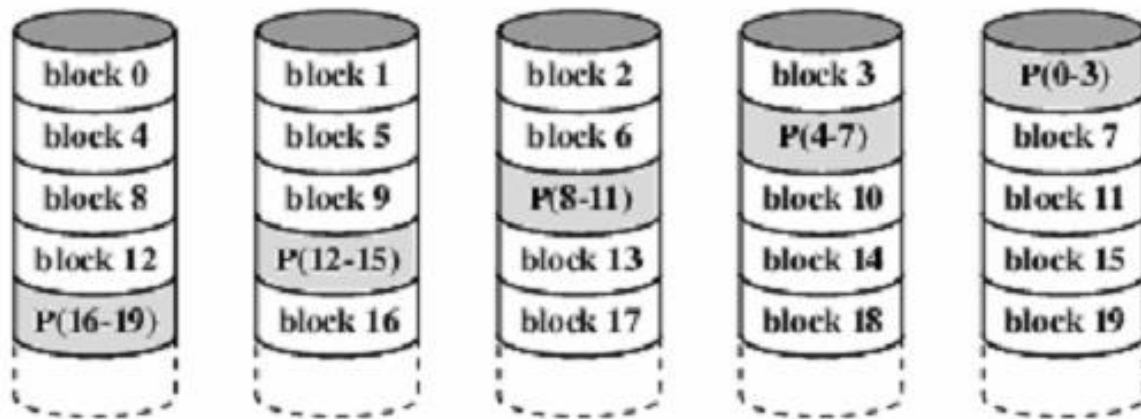
(d) RAID 3 (bit-interleaved parity)

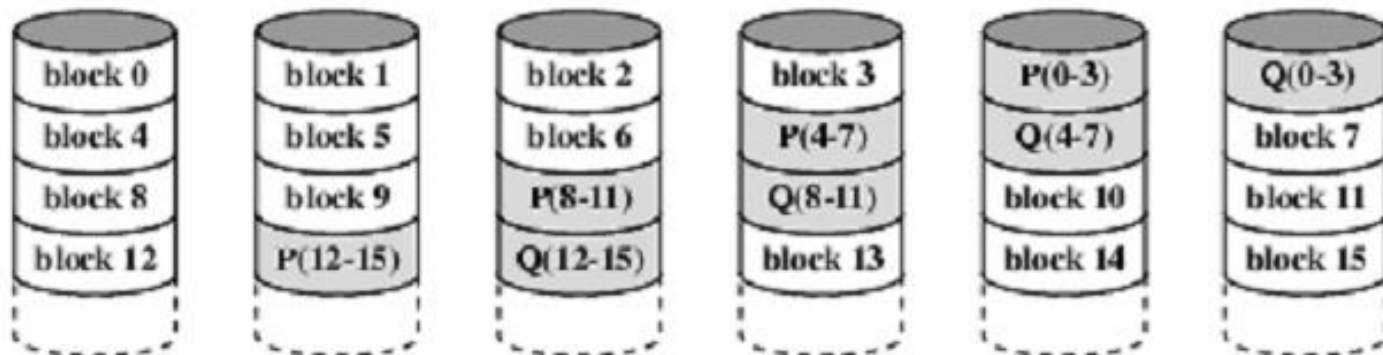
(e) RAID 4 (block-level parity)

RAID 5, 6

19

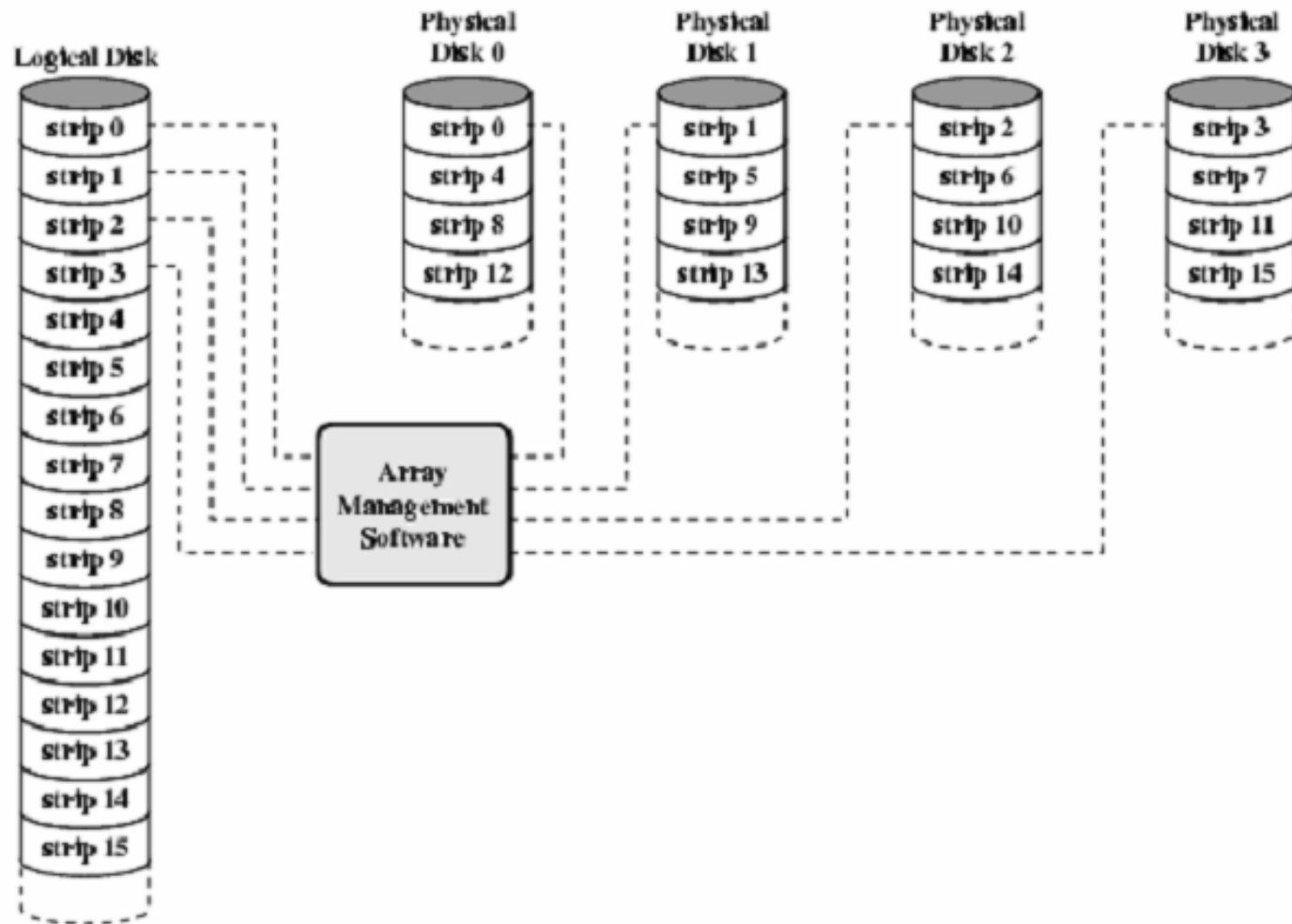
(f) RAID 5 (block-level distributed parity)

(g) RAID 6 (dual redundancy)

Ảnh xạ dữ liệu của RAID 0

20

Bộ nhớ trong

21

- Bộ nhớ chính

- Tồn tại dưới dạng các module nhớ DRAM (Dynamic Random Access Memory)

- Bộ nhớ đệm

- Tích hợp trên chip của CPU
- Sử dụng công nghệ lưu trữ SRAM (Static Random Access Memory)

Phân loại RAM

22

SRAM (Static RAM)	DRAM (Dynamic RAM)
<ul style="list-style-type: none"> - Các bit được lưu trữ bằng các Flip-Flop → Thông tin ổn định - Cấu trúc phức tạp - Dung lượng chip nhỏ - Tốc độ nhanh - Đắt tiền - Dùng làm bộ nhớ Cache	<ul style="list-style-type: none"> - Các bit được lưu trữ trên tụ điện → Cần phải có mạch refresh - Cấu trúc đơn giản - Dung lượng lớn - Tốc độ chậm hơn - Rẻ tiền hơn - Dùng làm bộ nhớ chính

Technology	Typical access time	\$ per Mbyte in 1997
SRAM	5 - 25 ns	\$100 - \$250
DRAM	60 - 120 ns	\$5 - \$10
Magnetic disk	10 - 20 million ns	\$0.10 - \$0.20

Bộ nhớ chính

23

- Chứa các chương trình đang thực hiện và các dữ liệu đang thao tác
- Tồn tại trên mọi hệ thống máy tính
- Bao gồm các ngăn nhớ được đánh địa chỉ trực tiếp bởi CPU
- Dung lượng của bộ nhớ chính < Không gian địa chỉ bộ nhớ mà CPU quản lý
- Sử dụng công nghệ lưu trữ DRAM

Phân loại DRAM

24

- SIMM (Single Inline Memory Module): Cũ, chậm
- DIMM (Dual Inline Memory Module): Phổ biến
- RIMM (Rhombus Inline Memory Module): Mới, nhanh nhất

SIMM

DIMM

RIMM

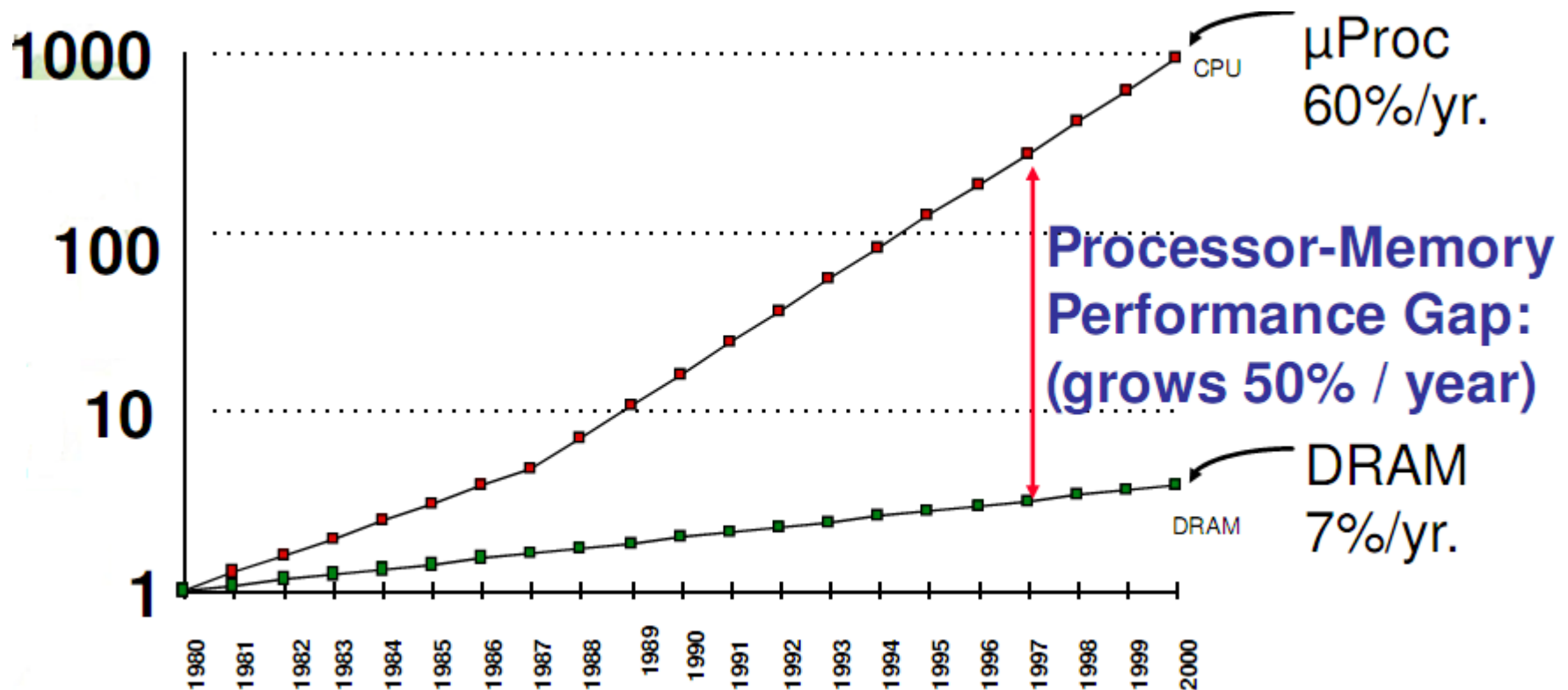

Bộ nhớ đệm

25

- Là loại bộ nhớ trung gian giữa CPU và bộ nhớ chính, có tác dụng làm giảm thời gian truy xuất bộ nhớ RAM

Bộ nhớ đệm

26

- Khi cần đọc 1 ô nhớ từ bộ nhớ:
  - Kiểm tra xem có trong cache chưa?
    - Nếu chưa có (**cache miss**): chép ô nhớ đó và 1 số ô nhớ lân cận từ bộ nhớ chính vào cache
    - Nếu đã có (**cache hit**): đọc từ cache, không cần truy xuất bộ nhớ chính
- **Cache là bản copy một phần của bộ nhớ chính**
- Cache (dùng công nghệ SRAM) có tốc độ truy xuất cao hơn so với bộ nhớ chính (dùng công nghệ DRAM)

Hai nguyên lý cơ sở khi truy xuất

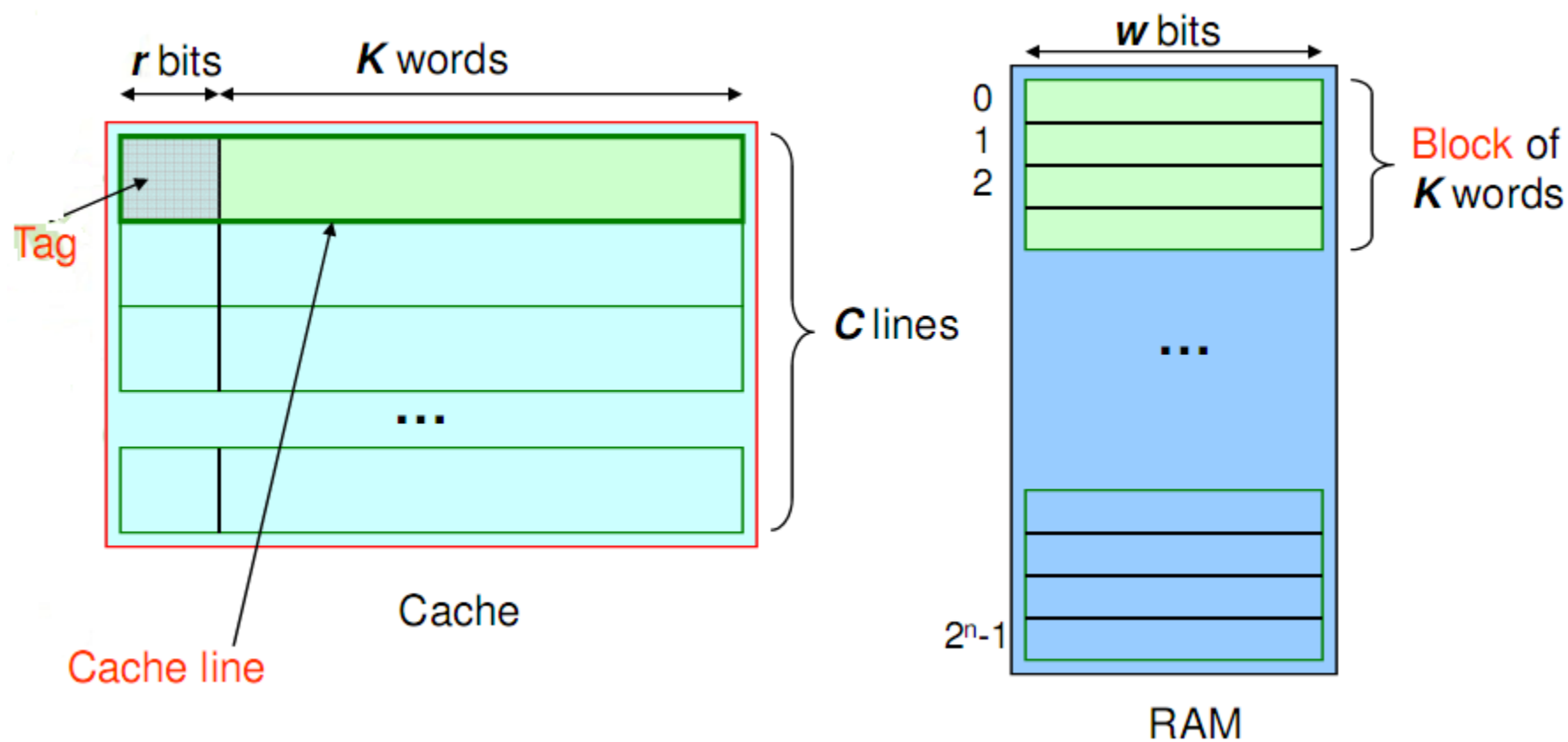
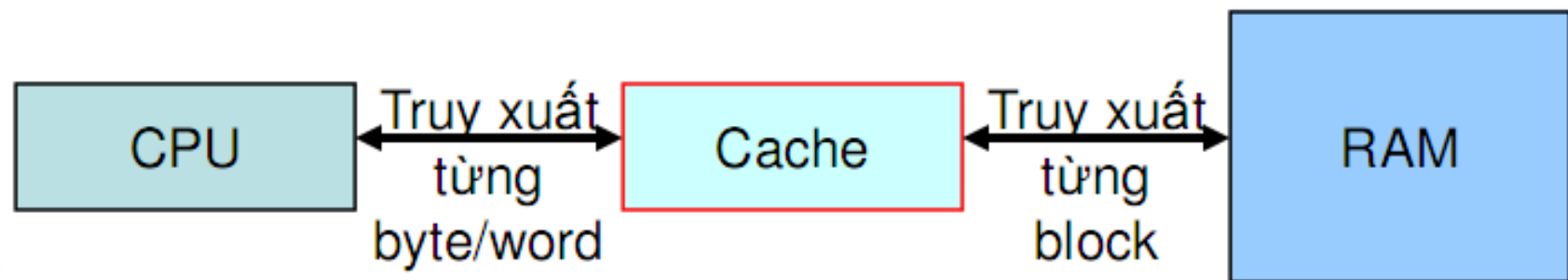
27

- **Temporal locality (Cục bộ về thời gian)**
  - Nếu một ô nhớ được dùng đến ở thời điểm hiện tại, nó dễ có khả năng được dùng đến lần nữa trong tương lai gần
- **Spatial locality (Cục bộ về không gian)**
  - Nếu một ô nhớ được dùng đến ở thời điểm hiện tại, những ô lân cận dễ có khả năng sắp được dùng đến

Các vấn đề đặt ra

28

- Khi cần truy xuất 1 ô nhớ, làm sao biết ô nhớ đó đã có trong cache hay chưa? Nếu đã có thì ở chỗ nào trong cache?
- Những ô nhớ nào sẽ được lựa chọn để đưa vào cache? Việc lựa chọn xảy ra khi nào?

Ý nghĩa

30

- Bộ nhớ chính có 2^n byte nhớ, đánh số từ $0 \rightarrow 2^n - 1$
- Bộ nhớ chính và Cache được chia thành thành các khối có kích thước bằng nhau
  - 1 Block của bộ nhớ chính = 1 Line của cache
- Một số Block của bộ nhớ chính được nạp vào các Line của cache
- Nội dung Tag (thẻ nhớ) cho biết Block nào của bộ nhớ chính hiện đang được chứa ở Line đó (chứ không phải số thứ tự của Line đó trong Cache)

Các phương pháp ánh xạ

31

- **Direct mapping** (ánh xạ trực tiếp)
- **Associative mapping** (ánh xạ liên kết toàn phần)
- **Set associative mapping** (ánh xạ liên kết tập hợp)

Direct mapping

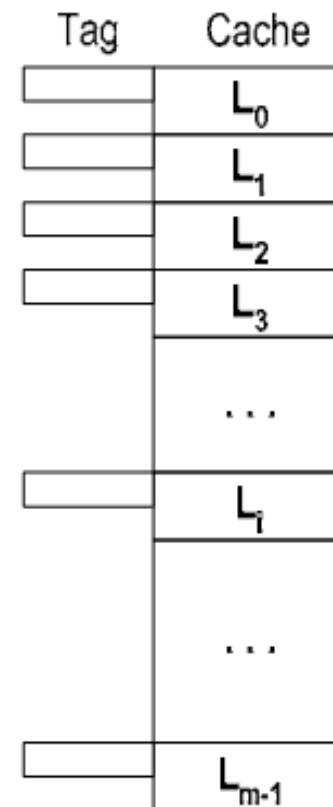
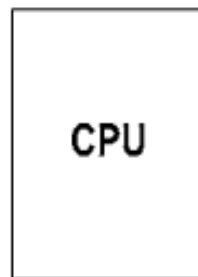
32

□ Mỗi Block của BNC chỉ có thể được nạp vào 1 Line của cache:

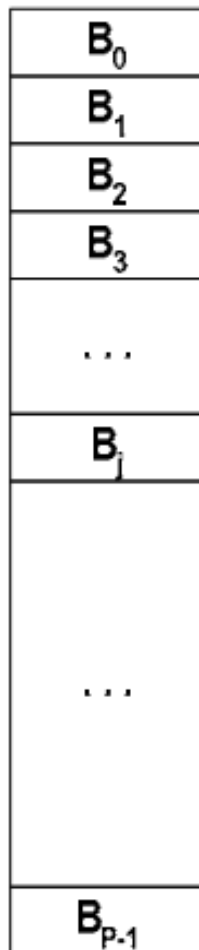
- $B_0 \rightarrow L_0$
- $B_1 \rightarrow L_1$
- ...
- $B_{m-1} \rightarrow L_{m-1}$
- $B_m \rightarrow L_0$
- $B_{m+1} \rightarrow L_1$
- ...

□ Tổng quát:

- B_j chỉ có thể nạp vào $L_{j \bmod m}$
- m là số Line của cache

Bộ nhớ chính

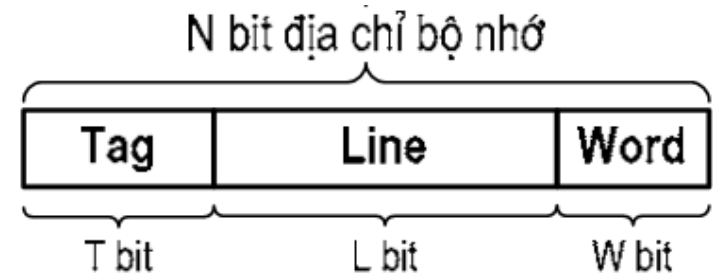

Direct mapping

33

- Mỗi một địa chỉ X trong bộ nhớ chính gồm **N bit** chia thành 3 trường:
  - ▣ Trường **Word** gồm **W bit** xác định kích thước 1 từ nhớ (ô) trong 1 Block = 1 Line:
→ Kích thước của Block / Line = 2^W
  - ▣ Trường **Line** gồm **L bit** xác định địa chỉ 1 Line trong cache
→ Số Line trong cache = 2^L
  - ▣ Trường **Tag** gồm **T bit**
→ $T = N - (W + L)$
- Xác định X có nằm trong Cache không (cache hit) hay vẫn đang nằm ở bộ nhớ chính (cache miss)

Ví dụ

34

- Không gian địa chỉ bộ nhớ chính = 4 GB
  - Dung lượng cache = 256 KB
  - Kích thước 1 Line = 1 Block = 32 byte
- Xác định cụ thể số bit cho 3 trường địa chỉ của X (W, L, T) nếu tổ chức theo kiểu direct mapping

Đáp án

35

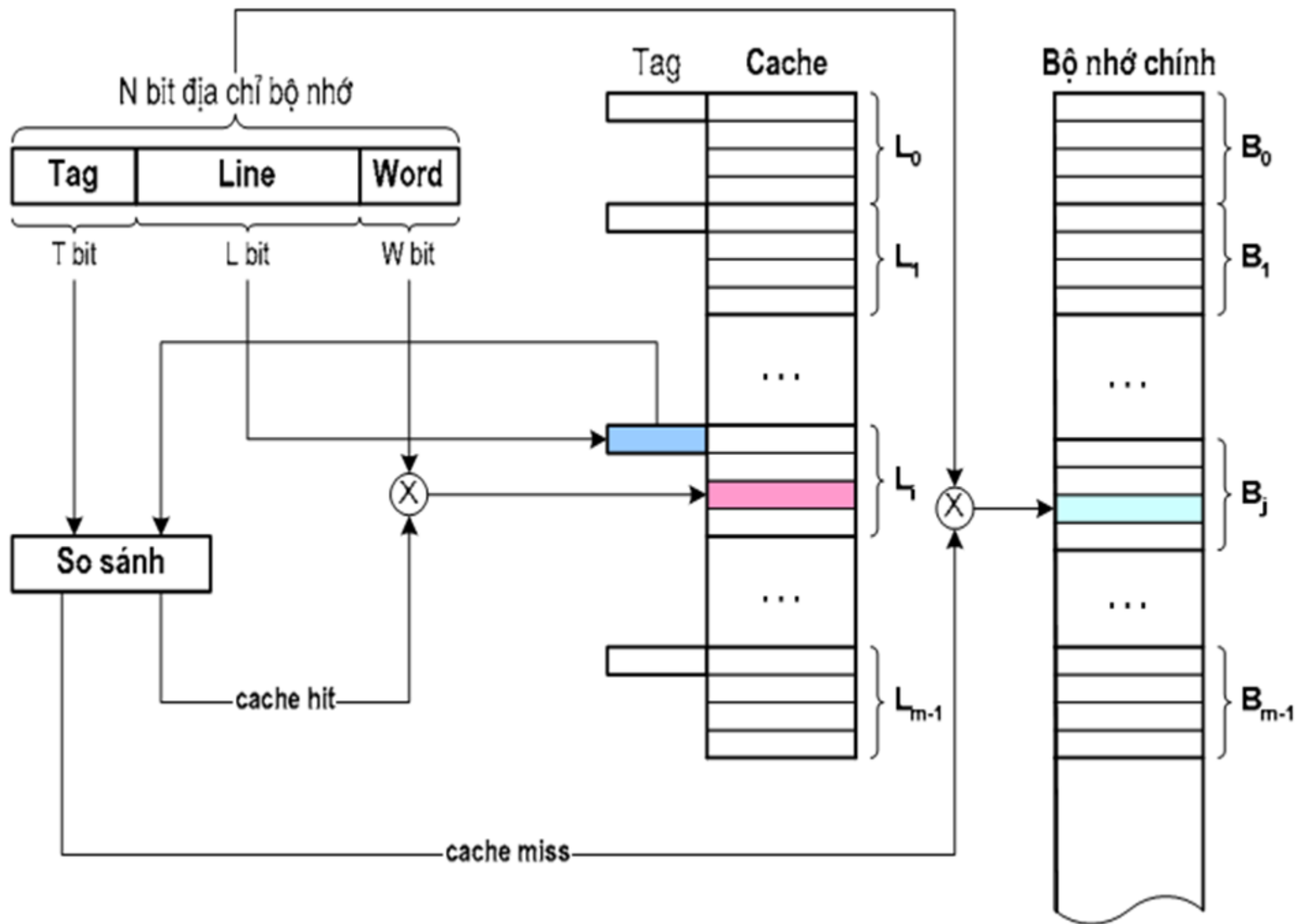
- Bộ nhớ chính = 4 GB = 2^{32} byte $\rightarrow$ **N = 32 bit**
  - Cache = 256 KB = 2^{18} byte
- $\rightarrow$ Ta có thể dùng 18 bit để đánh địa chỉ từng từ nhớ (ô) trong Cache
- Line (bao gồm nhiều từ nhớ) = 32 byte = 2^5 byte $\rightarrow$ **W = 5 bit**
(Dùng 5 bit để đánh địa chỉ nội bộ các từ nhớ (ô) trong 1 Line)
- $\rightarrow$ Số Line trong cache = $2^{18} / 2^5 = 2^{13}$ Line
- $\rightarrow$ **L = 13 bit** (Dùng 13 bit để đánh địa chỉ từng Line trong Cache)
- Tag = **T = N - (L + W) = 32 - (13 + 5) = 14 bit**

Tag 14 bit	Line 13 bit	Word 5 bit
---------------	----------------	---------------

Nhận xét

36

- Ta có thể suy ra tổng số Block trong bộ nhớ chính
  - = Kích thước bộ nhớ chính / Kích thước 1 block
  - = $2^{32} / 2^5 = 2^{27}$
- Dùng 27 bit để đánh địa chỉ 1 Block (= 14 + 13)
- Giả sử ta có **Block thứ M (27 bit**, giá trị từ 0 → $2^{27} - 1$) muốn lưu vào cache thì sẽ lưu ở:
  - **Line thứ: $L = M \% \text{Số Line trong cache} = M \% 2^{13}$ (13 bit)**
  - **Tag tại Line đó: $T = M / \text{Số Line trong cache} = M / 2^{13}$ (14 bit)**

Đánh giá Direct mapping

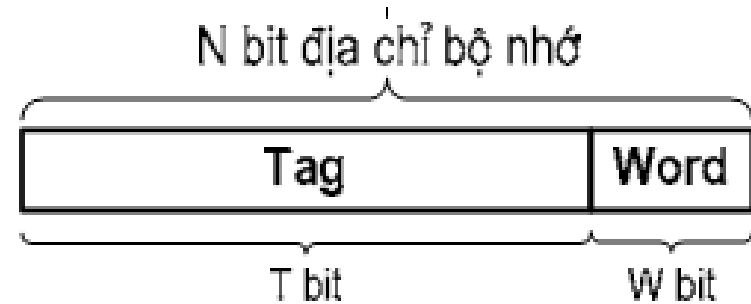
38

- Bộ so sánh đơn giản
  - Xác suất cache hit thấp
  - Giả sử muốn truy xuất đồng thời từ nhớ (ô) X tại Block thứ 0 và ô thứ Y tại Block thứ 2^L thì sao?
(L: Tổng số Line trong Cache)
- Bị xung đột thì cả 2 ô này đều sẽ được lưu ở Line thứ 0
- $(0 \% 2^L = 2^L \% 2^L = 0)$

Associative mapping

39

- Mỗi Block có thể nạp vào bất kỳ Line nào của Cache
- Địa chỉ của bộ nhớ chính bao gồm 2 trường
  - ▣ Trường **Word** giống như trường hợp Direct Mapping
  - ▣ Trường **Tag** dùng để xác định số thứ tự Block của bộ nhớ chính được lưu ở Cache
- Tag xác định Block nào trong bộ nhớ chính đang nằm ở Line đó

Ví dụ

40

- Không gian địa chỉ bộ nhớ chính = 4 GB
  - Kích thước 1 Line = 1 Block = 32 byte
- Xác định cụ thể số bit cho 2 trường địa chỉ của $X(W, T)$ nếu tổ chức theo kiểu associative mapping

Đáp án

41

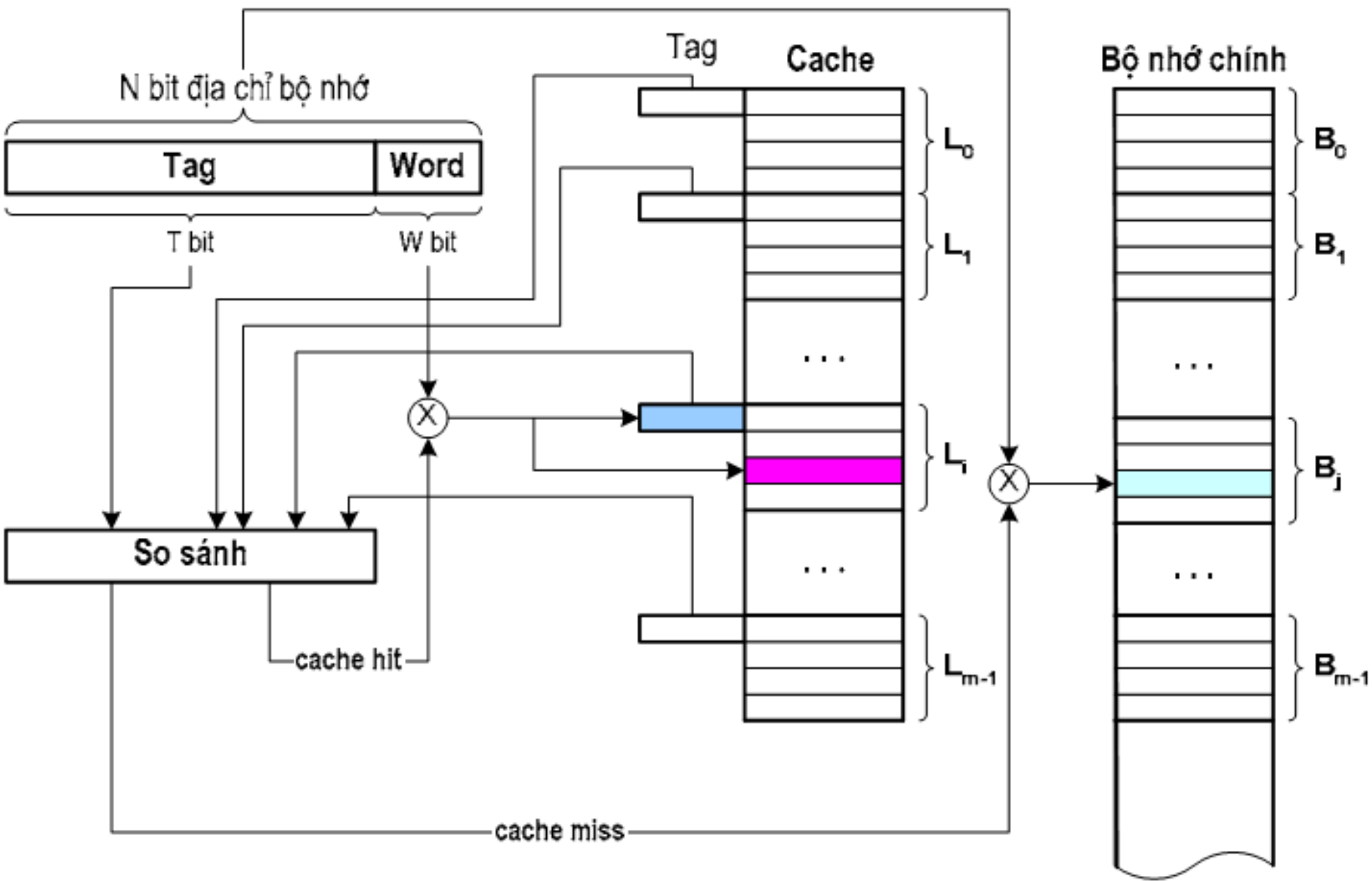
- Bộ nhớ chính = 4 GB = 2^{32} byte $\rightarrow$ **N = 32 bit**
- Line (bao gồm nhiều từ nhớ) = 32 byte = 2^5 byte $\rightarrow$ **W = 5 bit** (Dùng 5 bit để đánh địa chỉ nội bộ các từ nhớ (ô) trong 1 Line)
- Tag = **T = N - W = 32 - 5 = 27 bit**

Tag	Word
27 bit	5 bit

Nhận xét

42

- Ta có thể suy ra tổng số Block trong bộ nhớ chính
  - = Kích thước bộ nhớ chính / Kích thước 1 block
  - = $2^{32} / 2^5 = 2^{27}$
- Dùng 27 bit để đánh địa chỉ 1 Block (= 14 + 13)
- Giả sử ta có **Block thứ M (27 bit)**, giá trị từ 0 → 2^{27}
  - 1) muốn lưu vào cache thì sẽ lưu ở bất kỳ Line nào miễn sao có Tag tại Line đó là:
    - ▣ **T = M (27 bit)**

Đánh giá Associative mapping

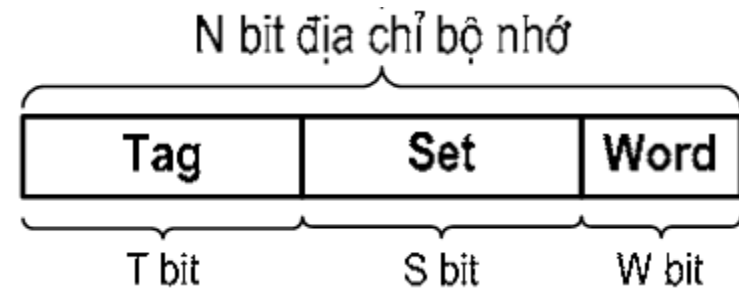
44

- ❑ Để tìm ra Line chứa nội dung của 1 Block, cần dò tìm và so sánh lần lượt với Tag của tất cả các Line của Cache
- Mất nhiều thời gian
- ❑ Xác suất cache hit cao
- ❑ Cần bộ so sánh phức tạp

Set associative mapping

45

- ❑ Cache được chia thành các Tập (Set)
- ❑ Mỗi một Set chứa 1 số Line (2,4,8,16 Line)
  - ▣ Ví dụ: 4 Line / Set → 4-way associative mapping
- ❑ Ánh xạ theo nguyên tắc sau:
  - ▣ $B_0 \rightarrow S_0$
  - ▣ $B_1 \rightarrow S_1$
  - ▣ $B_2 \rightarrow S_2$
  - ▣ ...
- ❑ Địa chỉ của bộ nhớ chính bao gồm 3 trường
  - ▣ Trường **Word** xác định kích thước 1 Block (= 1 Line)
  - ▣ Trường **Set** xác định thứ tự Set trong Cache
  - ▣ Trường **Tag** dùng để xác định số thứ tự Block của bộ nhớ chính được lưu ở Cache

Ví dụ

46

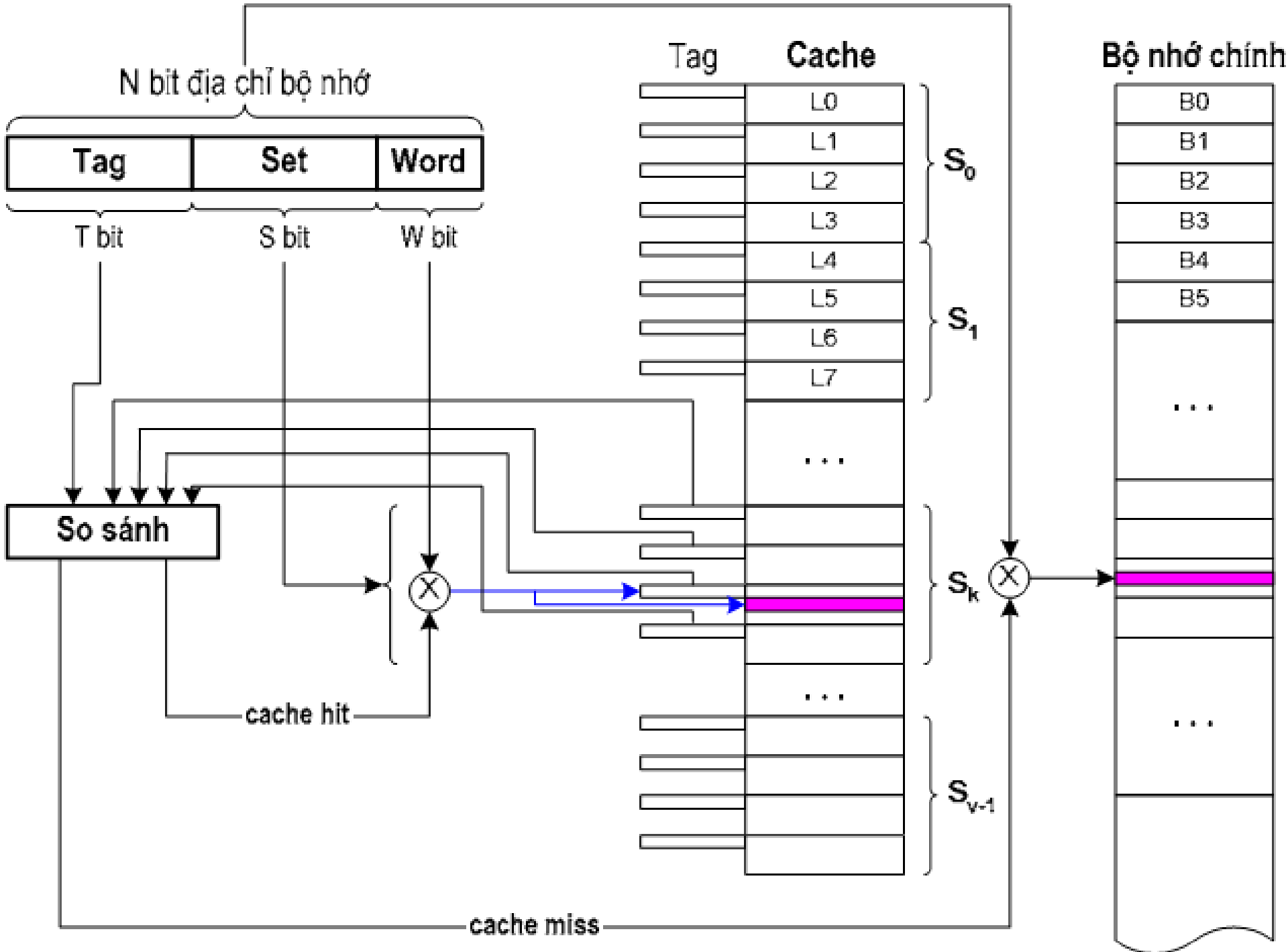
- Không gian địa chỉ bộ nhớ chính = 4 GB
  - Dung lượng cache = 256 KB
  - Kích thước 1 Line = 1 Block = 32 byte
- Xác định cụ thể số bit cho 3 trường địa chỉ của X (W, S, T) nếu tổ chức theo kiểu 4-way associative mapping

Đáp án

Tag	Set	Word
16 bit	11 bit	5 bit

47

- Bộ nhớ chính = 4 GB = 2^{32} byte → **N = 32 bit**
- Cache = 256 KB = 2^{18} byte
  - Ta có thể dùng 18 bit để đánh địa chỉ từng từ nhớ (ô) trong Cache
- Line (bao gồm nhiều từ nhớ) = 32 byte = 2^5 byte → **W = 5 bit** (Dùng 5 bit để đánh địa chỉ nội bộ các từ nhớ (ô) trong 1 Line)
  - Số Line trong cache = $2^{18} / 2^5 = 2^{13}$ Line
  - **L = 13 bit** (Dùng 13 bit để đánh địa chỉ từng Line trong Cache)
- Một Set trong Cache có 4 Line = 2^2 Line
  - Số Set trong Cache = $2^{13} / 2^2 = 2^{11}$ Set → **S = 11 bit** (Dùng 11 bit để địa chỉ các Set trong Cache)
- Tag = **T = N - (S + W) = 32 - (11 + 5) = 16 bit**

Các tham số ảnh hưởng hiệu suất Cache

49

□ Block size

- **Nhỏ quá:** giảm tính lân cận (spatial locality)
- **Lớn quá:** số lượng block trong cache ít, thời gian chuyển block vào cache lâu (miss penalty)

□ Cache size

- **Nhỏ quá:** số lượng Block có thể lưu trong cache quá ít, làm tăng tỷ lệ cache miss
- **Lớn quá:** tỷ lệ giữa vùng nhớ thực sự cần thiết so với vùng nhớ lưu vào cache sẽ thấp, nghĩa là overhead (tổng chi phí) sẽ cao, tốc độ truy cập cache giảm

Thuật toán thay thế (Replacement Algorithm)

50

- Khi cần chuyển 1 Block mới vào trong Cache mà không tìm được Line trống, vậy phải bỏ Line nào ra?
- Một số cách chọn:
  - **Random:** Thay thế ngẫu nhiên
  - **FIFO (First In First Out):** Thay thế Line nào nằm lâu nhất trong Cache
  - **LFU (Least Frequently Used):** Thay thế Line nào trong Cache có số lần truy cập ít nhất trong cùng 1 khoảng thời gian
  - **LRU (Least Recently Used):** Thay thế Line nào trong Cache có thời gian lâu nhất không được tham chiếu đến
- Tối ưu nhất: LRU

Write Policy

51

- Nếu 1 Line bị thay đổi trong Cache, khi nào sẽ thực hiện thao tác ghi lên lại RAM ?
  - ▣ **Write Through:** ngay lập tức
  - ▣ **Write Back:** khi Line này bị thay thế
- Nếu nhiều processor chia sẻ RAM, mỗi processor có cache riêng:
  - ▣ **Bus watching with WT:** loại bỏ Line khi bị thay đổi trong 1 cache khác
  - ▣ **Hardware transparency:** tự động cập nhật các cache khác khi Line bị 1 cache thay đổi
  - ▣ **Noncacheable shared memory:** phần bộ nhớ dùng chung sẽ không được đưa vào cache

Số lượng và Loại cache

52

- Có thể sử dụng nhiều mức cache (gọi là **level**):
L1, L2, L3...
- Các cache ở **mức thấp** gọi có thể là **on-chip**, trong khi cache **mức cao** thường là **off-chip** và được truy cập thông qua external bus hoặc bus dành riêng
- Cache có thể dùng chung cho cả data và instruction hoặc riêng cho từng loại

Cache trên các bộ xử lý Intel

53

- **80486:** 8 KB cache L1 trên chip (on-chip)
- **Pentium:** có 2 cache L1 trên chip
  - Cache lệnh: 8 KB
  - Cache dữ liệu: 8 KB
- **Pentium 4 (2000):** có 2 level cache L1 và L2 trên chip
  - **Cache L1:**
    - 2 cache, mỗi cache 8 KB
    - Kích thước Line = 64 byte
    - 4-way associative mapping
  - **Cache L2:**
    - 256 KB
    - Kích thước Line = 128 byte
    - 8-way associative mapping

Sơ đồ bộ nhớ Pentium 4

54

